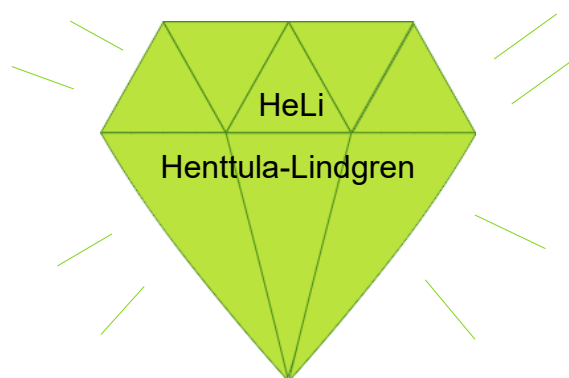

Intensiivisen tuen (ITU) -ryhmän käsikirja Vaisaaren koulussa

HeLi- mallin mukaan,

HYVINVOINTI EDELLÄ!

Henttula Ella ja Lindgren Asta

Osallistavat ja voimauttavat menetelmät

lasten ja nuorten kohtaamisessa (5 op)

Etelä-Pohjanmaan kesäyliopisto

13.5.2022

Perusopetuksen arvoperusta

Oppilaan ainutlaatuisuus ja oikeus hyvään opetukseen

”Perusopetus perustuu käsitykseen laapsuuden itseisarvoisesta merkityksestä. Jokainen oppilas on ainutlaatuinen ja arvokas juuri sellaisena kuin hän on. Jokaisella on oikeus kasvaa täyteen mittaansa ihmisenä ja yhteiskunnan jäsenenä. Tässä oppilas tarvitsee kannustusta ja yksilöllistä tukea sekä kokemusta siitä, että kouluyhteisössä häntä kuunnellaan ja arvostetaan ja että hänen oppimisestaan ja hyvinvoinnista välitetään. Yhtä tärkeä on kokemus osallisuudesta ja siitä, että voi yhdessä toisten kanssa rakentaa yhteisönsä toimintaa ja hyvinvointia.

Jokaisella oppilaalla on oikeus hyvään opetukseen ja onnistumiseen koulutyössä. Oppiessaan oppilas rakentaa identiteettiään, ihmiskäsitystään, maailmankuvaansa ja -katsomustaan sekä paikkaansa maailmassa. Samalla hän luo suhdetta itseensä, toisiin ihmisiin, yhteiskuntaan, luontoon ja eri kulttuureihin. Oppimisesta syrjäytyminen merkitsee sivistyksellisten oikeuksien toteutumatta jäämistä ja on uhka terveelle kasvulle ja kehitykselle. Perusopetus luo edellytyksiä elinikäiselle oppimiselle, joka on erottamaton osa hyvän elämän rakentamista.”

Opetushallitus, Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014

Sisällys

1. Johdanto4
 2. Milloin ja miten oppilas siirtyy ITU-ryhmään?6
 3. ITU:n toimintamallit8
 - 3.1. Yleiset toimintamallit8
 - 3.2. Voimauttavat ja psyykkistä hyvinvointia tukevat toimintatavat10
 4. Opetuksen järjestäminen käytännössä14
 5. Pohdinta17
- LÄHTEET21
- LIITE 1: TIEDOTE ITU-RYHMÄN TOIMINTAPERIAATTEISTA23
- LIITE 2: Viikkosuunnitelma25

1. Johdanto

Tämä on käsikirja, joka käsittelee Vaisaaren koulun intensiivisen tuen (ITU)-ryhmän toimintaa. Käsikirja on laadittu osana Opetushallituksen järjestämää ”Osallistavat ja voimaannuttavat menetelmät lasten ja nuorten kohtaamisessa” - koulutusta (5 op) kevätlukukaudella 2022. Käsikirjaa päivitetään tarpeen mukaan. Tässä käsikirjassa kerrotaan, mikä on ITU-ryhmän toimintaperiaate, esitellään aihetta käsittelevää tutkimusta sekä kerrotaan, miten meidän mielestämme ITU-ryhmän toiminta järjestetään oppilaiden hyvinvoinnin ja oppimisen takaamiseksi parhaalla mahdollisella tavalla (HeLi-malli).

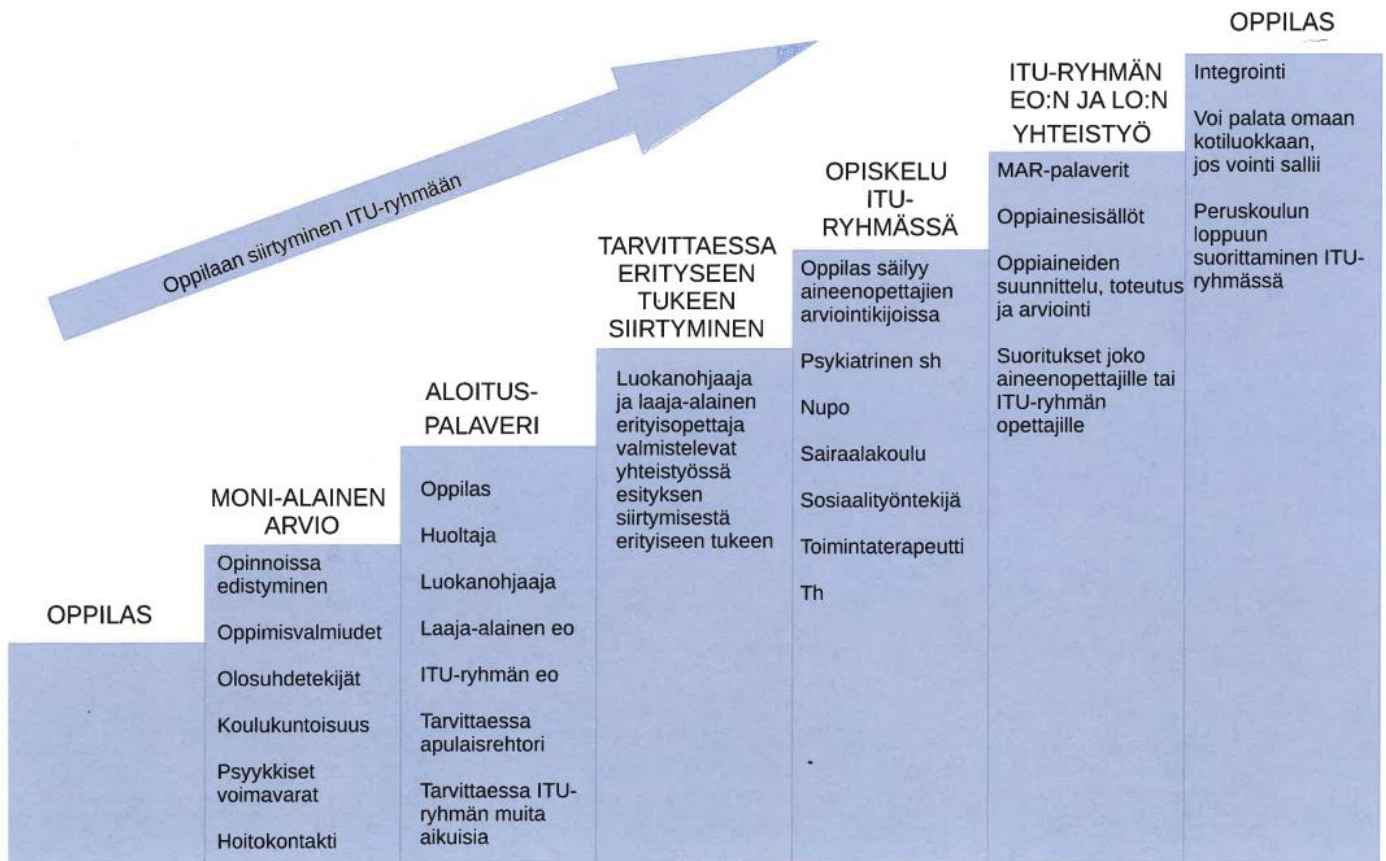
ITU-ryhmä on ollut Vaisaaren koulussa toiminnassa elokuusta 2021 alkaen. Se sai alkunsa Asta Lindgrenin (erityisluokanopettaja) innostuksesta tehdä voimaannuttavaa työtä osana opetustoimintaa. Vaisaaren koulussa on psyykkisesti oireilevia oppilaita, ja he tarvitsevat koululta muutakin kuin sen, että perusopetus tulee suoritettua. Asta koki omaavansa sopivaa osaamista (koulutuksena myös ratkaisukeskeinen lyhytterapeutti) sekä myös kiinnostusta ja innostusta asiaan. Asta halusi työparikseen ihmisen, jolla on myös osaamista asiaan. Lisäksi on tärkeää, että työparilla on samanlainen näkemys kokonaisuudesta ja eri tilanteissa toimimisesta. Tässä työssä korostuu persoonallisuus, ja yhteistyön pitää olla aikuisten välillä saumatonta. Ella (koulunkäynninohjaaja, koulutukseltaan terveydenhoitaja AMK) täytti kaikki nämä toiveet, ja työskentely on ollut kuluvan vuoden aikana erittäin sujuvaa. Tämän pienryhmän toiminta on yksilöllistä vaativaa erityisopetusta.

Tämä kehittämistyö tehdään tarpeeseen, koska ITU-ryhmän toiminnan on tarkoitus jatkua Vaisaaren koulussa. Koulutus nosti halun tehdä kehittämistyönä ”ITU-käsikirjan”, joka toimii helpottavana työkaluna Vaisaaren koulun henkilöstölle, jotka työskentelevät suoraan tai välillisesti ITU-ryhmän kanssa. Vaisaareissa saattaa olla opettajia, jotka eivät tarkkaan vielä tiedä tämän uuden ryhmän toiminnasta. Käsikirjan liitteenä on myös tiivistetty tiedote koulun henkilöstölle (liite 1).

Kuten Laukkanen ym. (2021) ovat Lääkärilehdessä maininneet, tarvetta tämän tyyppiselle toiminnalle on muuallakin Suomessa. Mielenterveyspalvelujen kysyntä Suomessa on lisääntynyt. Jopa 15 %:lla lapsista ja nuorista esiintyy psyykkisiä häiriöitä, ja ne ovat huomattavasti yleisempiä 15-vuotiailla kuin 11-vuotiailla. Nuorisopsykiatrian palvelut eivät tällä hetkellä pysty vastaamaan tähän suureen kysyntään. Tämä voi johtaa syrjäytymiseen ja epäsuotuisiin elintapoihin (päihteet, väkivalta, itsemurhariski). (Laukkanen ym. 2021.) Maanlaajuisesti sairaalaopetuksen tarve on kasvanut. Muun muassa Opetus- ja kulttuuriministeriö on rahoittanut sairaalakouluhanketta lähes 3,5 miljoonalla eurolla. Hankkeessa tarjotaan tietoa ja tukea oireilevien lasten ja nuorten kanssa työskentelyyn kouluissa. Syyslukukaudella 2021 kahdentuhannen esi- ja perusopetusikäisen oppilaan asioista konsultoitiin sairaalakoulua. (Kokko, 2022.)

Tämän työn on tarkoitus olla tiivis ja ytimekäs paketti eikä syvälinen selonteko. Siksi käsittelemme vain koulutyön kannalta oleelliset asiat, vaikka moneen aiheeseen olisi voinut syventyä enemmänkin. Jouduimme myös rajaamaan joitakin osa-alueita kokonaan pois.

2. Milloin ja miten oppilas siirtyy ITU-ryhmään?

KAAVIO 1

Vaisaaren koulussa oppilaan siirtymistä ITU-ryhmään pohditaan aina moniammatillisesti. Oppilaasta tehdään monialainen arvio, jossa arvioidaan mm. opinnoissa edistymistä, oppimisvalmiuksia, olosuhdetekijöitä sekä psyykkisiä voimavaroja. Päätös tehdään harkiten ITU-ryhmän erityisopettajan kanssa, koska ITU-paikat ovat rajalliset. Rehtori tekee asiasta lopuksi hallinnollisen päätöksen.

Kun ITU-ryhmä on todettu oppilaalle parhaaksi opetuksen toteuttamisen paikaksi, pidetään yhteinen aloituspalaveri (oppilas, huoltaja, luokanohjaaja, laaja-alainen erityisopettaja, ITU-ryhmän erityisopettaja sekä tarvittaessa apulaisrehtori), jonka jälkeen oppilas siirtyy

opiskelemaan ITU-ryhmään. Tarvittaessa luokanohjaaja ja laaja-alainen erityisopettaja valmistelevat yhteistyössä esityksen siirtymisestä erityiseen tukeen.

Oppilaan runsaat poissaolot eivät yksinään ole riittävä kriteeri siirtymiselle ITU-ryhmään. Koska ITU-oppilailla on selkeä psyykkisen tuen tarve, oppilaalla tulee olla hoitokontakti terveydenhuoltoon; joko hän on jo aloittanut siellä tai häntä ollaan ohjaamassa tuen pariin.

ITU-ryhmän erityisopettaja on erityisluokanopettaja, joka toimii ryhmänohjaajana, mutta jokaisella oppilaalla säilyy kotiluokka yleisopetuksen ryhmässä. Luokanohjaaja toimii ITU-ryhmän erityisopettajan kanssa yhteistyössä. Vastuu esimerkiksi MAR-palavereista ja oppiaineiden suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä oppisisällöistä kannetaan yhdessä. Tämä on tärkeää, jotta oppilas voi palata omaan tuttuun luokkaan takaisin, mikäli hänen vointinsa sen jossain kohdassa sallii. Oppilas voi suorittaa oppiaineita joko suoraan aineenopettajille tai ITU-ryhmän opettajille. Nämä sovitaan yksilöllisesti jokaisen oppilaan kanssa erikseen. Oppilas säilyy aineenopettajien arviointikirjoissa, ja arvioinnista vastaavat ITU-ryhmän opettajat yhdessä aineenopettajien kanssa. Oppilas voi integroitua yleisopetuksen ryhmään joissakin oppiaineissa tarpeen ja voinnin mukaan.

3. ITU:n toimintamallit

Ojala (2017) mainitsee artikkelissaan, että silloin kun koulussa olosuhteet ovat suotuisat, ne todennäköisesti vähentävät erilaisia sopeutumattomuusoireiden (pelokkuus, turvattomuus, hyökkäävä käyttäytyminen, työrauhahäiriöt) syntymistä ja samalla osaltaan auttavat lapsen ja nuoren kehittymistä mieleltään tasapainoiseksi aikuiseksi. Hän jatkaa myös, että koska oppilas viettää koulussa useita tunteja viitenä päivänä viikossa, siellä on mahdollista tukea, edistää ja ylläpitää oppilaan psyykkistä hyvinvointia (Ojala 2017). Tämä psyykkisen hyvinvoinnin tukeminen, edistäminen ja ylläpitäminen ovat ITU-ryhmän lähtökohta ja kaiken toiminnan perusta.

Matilainen & Puustinen (2001) puhuvat kirjassaan hälytystilaan joutuneesta lapsesta. Silloin aikuisen tulee olla kuin säiliö: lapsi voi luottaa siihen, että kaataessaan aikuisen harteille vaikean tunteensa, aikuinen pystyy vastaanottamaan sen. "Siksi aikuisen oma itsesäätely ja tunnetaidot ovat avainasemassa kaikessa kasvatus- ja opetustyössä. Vain rauhallinen, empaattinen ja myötätuntoisesti suhtautuva aikuinen voi olla tukena hälytystilassa olevalle lapselle". (Matilainen & Puustinen 2001, 37.) Opettajat ovat avainasemassa oppilaan ongelmien havaitsemisessa, tuen antamisessa ja tarvittaessa hoitoon ohjaamisessa. Opettajan ja oppilaan suhde on merkittävä osa psyykkisesti oireilevan oppilaan hyvinvoinnin tukemista. (Helin 2016, 5.)

3.1. Yleiset toimintamallit

Vaisaaren koulun ITU-ryhmä toimii eri rakennuksessa kuin yleisopetuksen ryhmät. Käytössämme on kaksi luokkahuonetta ja pieni keittiö. Luokkatilassa on sermejä, joilla on rajattu jokaiselle oppilaalle sopiva oma henkilökohtainen opiskelutila. Tällä hetkellä ryhmässä toimii 11 oppilasta sekä kaksi aikuista (ITU-ryhmän erityisopettaja + ohjaaja). Käymme päivittäin ruokailemassa pääkoulun rakennuksessa. ITU-ryhmän ruokailuvuoro on

eri aikaan kuin yleisopetuksen ryhmien vuorot. Tämä on välttämätöntä, koska osa oppilaista ei kestä isoja ryhmiä. Jo pelkkä ruokailuun siirtyminen voi olla osalle hankalaa.

Oppilaan siirtyessä ITU-ryhmään alkupalaverin jälkeen alkaa tiivis yhteydenpito huoltajien kanssa. Vanhemmilta saadun palautteen perusteella he kokevat, että ovat voineet avoimesti puhua henkilökunnan kanssa kaikista lapseen liittyvistä asioista. Lisäksi huoltajan taakka helpottuu, kun yhdellä opettajalla on lähes kaikkien aineiden ohjat käsissään. Huoltajan tarvitsee pitää yhteyttä vain yhteen opettajaan kaikkien lasta opettavien aineenopettajien sijaan.

Aluksi ITU-ryhmän erityisopettaja sopii yksilöllisesti oppilaan kanssa, mitkä oppiaineet hän suorittaa aineenopettajille ja mitkä ITU-ryhmän opettajille. Opetussuunnitelman joustavampi tulkinta on tarkoituksenmukaista, sillä ITU:ssa on oltava mahdollisuus tehdä tarpeen mukaisia ratkaisuja. Kulloinkin soveltuvat pedagogiset ratkaisut valitaan oppilaan tarpeet ja tilanne huomioiden tapauskohtaisesti. Oppilaalla on mahdollisuus osoittaa osaamisensa monipuolisesti esimerkiksi osana isompaa, monialaista oppimiskokonaisuutta. Myös Helin (2016, 52) tuo tutkimuksessaan esille, että opetussuunnitelman tiukka noudattaminen ei ole mielekästä tai edes mahdollista psyykkisesti oireilevan oppilaan kohdalla. Rehtorin hallinnollisella päätöksellä oppilas voi esimerkiksi opiskella vuosiluokkiin sitomattoman opetussuunnitelman (VSOP) mukaan tai tehdä lyhennettyä koulupäivää.

Oppilaalla on mahdollisuus oman vointinsa, halunsa ja jaksamisensa mukaan integroitua kotiluokkansa tunneille tai valinnaisaineisiin. Tämä ei ole alussa ensisijaista, mutta mikäli oppilaalla on halu ja tarkoitus palata yleisopetukseen, yksittäisistä integraatiotunneista on hyvä aloittaa. Osa oppilaista ei kuitenkaan näe mahdolliseksi palata isoon ryhmään, jolloin tieto siitä, että ITU:ssa voi opiskella pidempään, tuo oppilaalle turvallisuuden tunteen. Samoin oppiminen voi helpottua, kun oppilas voi olla varma siitä, ettei isoon ryhmään tarvitse palata vasten omaa tahtoaan.

Oppilaat ja huoltajat täyttävät alkulomakkeen ITU-ryhmään siirryttäessä. Alkulomakkeessa kysytään ratkaisukeskeisiä kysymyksiä, joiden perusteella ITU-ryhmän erityisopettaja tekee yhdessä oppilaan ja huoltajan kanssa suunnitelman siitä, miten oppilas ITU:ssa toimii eri tilanteissa. Esimerkiksi miten oppilas suorittaa kunkin oppiaineen, miten huomioidaan oppilaan yksilölliset tarpeet (kuinka aikuiset toimivat, kun oppilasta alkaa ahdistaa: siirtykö oppilas toiseen tilaan, tai mikä tuo oppilaalle haastavassa tilanteessa turvallisuuden tunteen jne) ja miten toteutetaan yhteistyö eri toimijoiden kanssa.

ITU-ryhmän toimintakulttuuri muistuttaa hyvin pitkälti sairaalakoulun toimintaa. Tässä ryhmässä pääpaino on oppilaan psyykkisessä hyvinvoinnissa ja siinä, että kouluun tuleminen on ITU-ryhmässä helpompaa kuin isossa ryhmässä. Periaate on: hyvinvointi edellä.

3.2. Voimauttavat ja psyykkistä hyvinvointia tukevat toimintatavat

- *Viikottaiset henkilökohtaiset keskustelut oppilaan kanssa.* Tästä ajatuksesta koko ITU-ryhmän toiminta lähti liikkeelle. Keskustelut vaihtelevat kuulumisten kyselemisestä syvempiin tulevaisuuden pohdintoihin sen mukaan, mikä on oppilaan sen hetkinen tarve. Keskusteluiden tavoitteena on voimauttaa ja osallistaa, jolloin oppilas jaksaa tulla kouluun hankalinakin aamuina ja näkee oman tulevaisuutensa positiivisemmin. Oppilas tulee kuulluksi ja nähdyksi. Tämä kaikki tapahtuu mm. vahvuuksien kartoittamisella, oppilaan tarpeiden huomioimisella sekä yhdessä sopimalla niistä käytänteistä, joilla parhaiten voidaan saavuttaa mahdollisimman sujuva koulunkäynti.
- *Strukturoitu oppimisympäristö ja harjoitteet.* Näillä tuetaan nuoren positiivista ajatusmaailmaa, pystyvyysuskoa ja muita tulevaisuudessa tarvittavia arjenhallintataitoja, jotka helpottavat ja edesauttavat nuoren jokapäiväistä toimintaa. Tällaisia ovat mm. aamurutiinit (päivän ohjelma ja ruoka, aamun ajatus ja musiikki),

joihin oppilas voi osallistua halunsa mukaan, vireystilamittari, fiilismittari, tunnekortit, toisinaan koulukoiran läsnäolo, mahdollisuus jakautua kahteen luokkaan, henkilökohtaiset lukujärjestykset, opiskelutuokiot jaksamisen mukaan/rytmittäminen, erilaiset ratkaisukeskeiset harjoitteet, onnistumisten havainnointi ja huomioiminen, kiitollisuuspäiväkirja, faktojen erottaminen uskomuksista, sisäinen puhe/myötätunto, ongelmaratkaisutaitojen harjoittelu, vastuullisuuden harjoittelu, oman toiminnan suunnittelu/kuormittuminen, rentoutusharjoitukset, pelit ja värityskuvat.

- Niistä oppiaineista, jotka oppilas suorittaa ITU-ryhmän erityisopettajalle, laaditaan *viikkosuunnitelma* (liite 3). Viikkosuunnitelmasta oppilas näkee viikon tehtävät oppiainekohtaisesti ja saa edetä niissä viikon aikana omassa tahdissaan. Tarvittaessa ryhmä voidaan jakaa kahteen eri luokkahuoneeseen, jolloin opettajajohtoinen opetus ei häiritse itsenäisesti työskenteleviä. Mikäli oppilas opiskelee VSOP:n mukaan, viikkosuunnitelmassa näkyvät vain sillä hetkellä opiskeltavat oppiaineet. Oppilas saa itse vaikuttaa VSOP:ssa opiskeltaviin asioihin.

Viikkosuunnitelman käytössä on monia hyötyjä sekä oppilaalle että opettajalle. Viikkosuunnitelma opettaa oppilaalle pienissä määrin vastuullisuutta ja antaa valinnan mahdollisuuksia. Sitä käytettäessä oppilas oppii säätelemään omaa ajankäyttöään. Se saattaa innostaa opiskelemaan hankalina hetkinä, kun on mahdollisuus itse valita opiskeltava oppiaine. Opettajan puolestaan on helppo seurata koko ajan mitä on kyseisen oppilaan kohdalla sen viikon aikana jo saatu tehtyä ja mitä vielä puuttuu. Aina kun yksi oppiaine on suoritettu loppuun opettaja tarkistaa sen ja tekee oppilaan viikkosuunnitelmaan omat merkintänsä. Valmiiksi suoritettut viikkosuunnitelmat säilytetään oppilaan omassa kansiossa.

- *Säännöllinen moniammatillinen yhteistyö/oppilashuollon tuen järjestäminen*

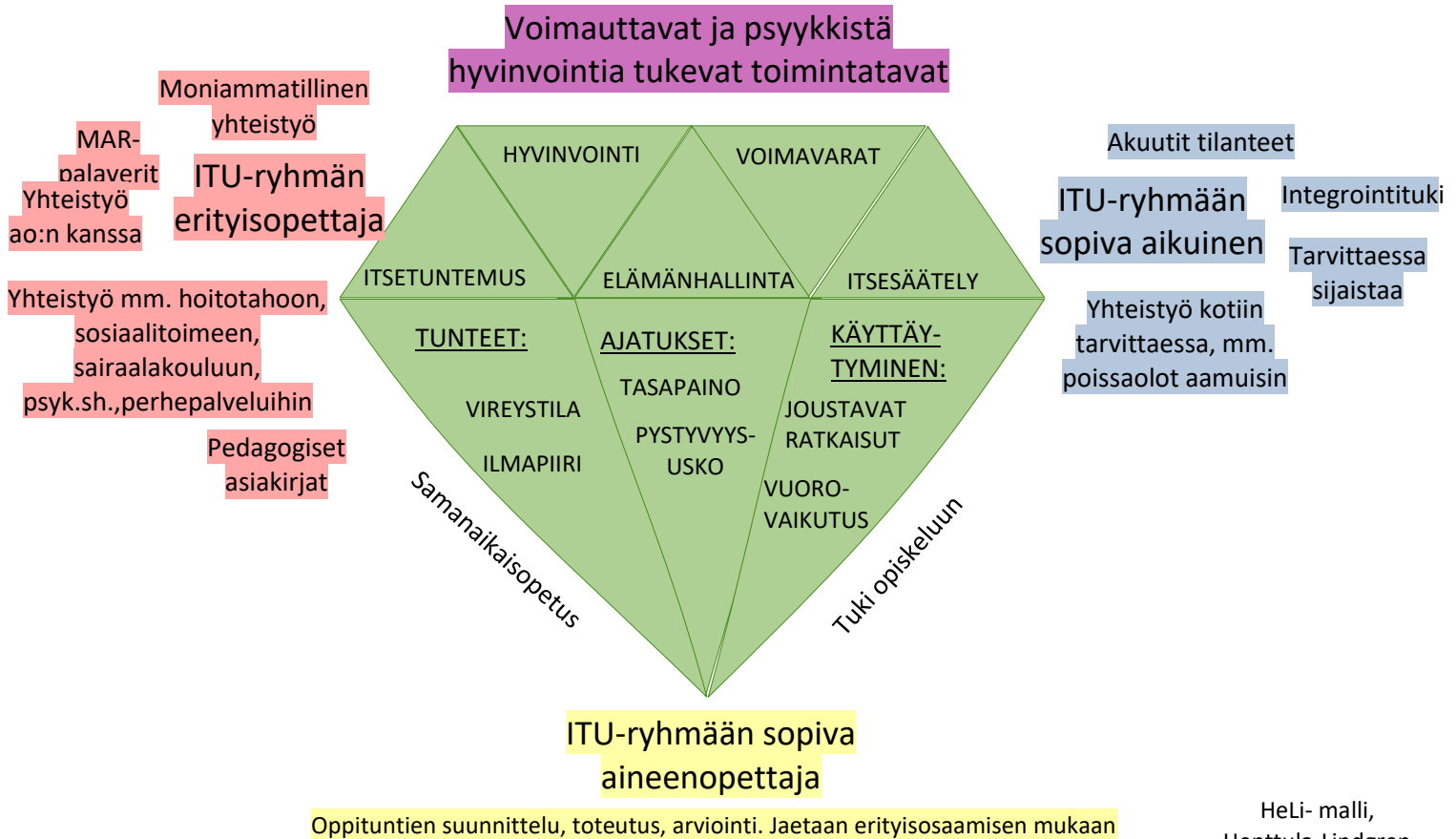
- opetuksen järjestämiseen liittyvät koulukokoukset, moniammatillinen ryhmä eli MAR-palaverit, pedagogisten asiakirjojen päivitykset
 - ITU-ryhmän opettaja osallistuu säännöllisesti, tapauskohtaisesti, lyhyesti oppilaan tapaamisiin hoitotahon kanssa (koulun kuulumisten kuuleminen saattaa antaa arvokasta tietoa myös hoitotaholle, mikä edesauttaa oppilaan hyvinvointia), koska huoltajalla ei ole täsmällistä tietoa koulussa tapahtuvista asioista eikä nuoren ole aina helppo itse kuvata koulussaoloaan
 - ITU-ohjausryhmä (moniammatillinen tuki; rehtorit, koulupsykologi, koulukuraattorit, psykiatrinen sairaanhoitaja, terveydenhoitaja, ITU-ryhmän henkilökunta)
 - yhteistyö sairaalakoulun konsultoivien erityisopettajien kanssa sekä koulun psykiatrisen sairaanhoitajan ja kuraattoreiden kanssa
- *Yhteistyö aineenopettajien kanssa*
 - *Puhelinyhteys huoltajaan aamulla, jos oppilas ei ole tullut kouluun, sekä muissakin asioissa soitto tai Wilma-viesti matalalla kynnyksellä huoltajille; selkeät toimintatavat ja avoimuus ovat erittäin tärkeitä.*

Nämä kaikki ITU:n toimintamallit toteuttavat Ojalan (2017) sekä Airiston (2019) mainitsemia lapsen tarpeita:

- kokonaisvaltainen huolenpito
- pysyvät ihmissuhteet (erityisen tärkeää mietittäessä esimerkiksi sijaisia ja ohjaajia)
- vastavuoroinen vuorovaikutus muiden kanssa
- tunne siitä, että tulee nähdyksi, kuulluksi ja kohdatuksi
- kannustava ja hyväksyvä ilmapiiri
- yksikin koulukaveri
- omatahtisuus koulutyössä

- räätälöidyt ja joustavat ratkaisut
- koulun kyky säädellä lapsen kokemaa kuormitusta yhdessä vanhempien ja hoitotahon kanssa.

4. Opetuksen järjestäminen käytännössä

KAAVIO 2

HeLi-malli rakentuu kolmesta aikuisesta ja enintään 15 oppilaasta. Oppilasmäärä on riippuvainen ryhmästä. Aina pitää ottaa huomioon jokaisen oppilaan tarpeet, ja siksi maksimimäärä voi joskus olla 10, joskus oppilaita voi olla jopa 15. Käytännössä aamulla katsotaan ryhmän kokoonpano ja jakaudutaan sen mukaan eri työpisteisiin. ITU-ryhmään sopiva aineenopettaja ja ITU-ryhmän erityisopettaja sopivat keskenään työnjaosta liittyen oppituntien suunnitteluun ja toteutukseen. ITU-ryhmän erityisopettaja vastaa oppilasta voimauttavista ja psyykkistä hyvinvointia tukevista toimintatavoista (kts. kpl 4.2.), samanaikaisopetuksesta, palavereista, pedagogisista asiakirjoista ja yhteydenpidosta aineenopettajien kanssa. Lukuvuonna 2021 - 2022 näitä aineenopettajia oli noin 50. ITU-

ryhmään sopiva vastuullinen aikuinen vastaa kokonaisvaltaisesta tuesta oppilaalle, akuuteista tilanteista, hän on apuna integroinnissa, poissaolojen merkitsemisessä, käytännön järjestelyistä ja sijaistaa tarvittaessa opettajia. Esimerkiksi kun oppilas ei saavu aamulla kouluun, selvittää tämä aikuinen asiaa, jolloin oppitunnit voivat alkaa ajallaan opettajajohtoisesti.

Kun toimimme kaavion mukaan, pystymme säilyttämään ja lisäämään aikaisemmassa luvussa hyväksi todetut toimintamallit ja jatkamaan nuorten psyykkisen hyvinvoinnin tukemista. Kun paikalla on kolme aikuista, jotka pystyvät kokonaisvaltaisesti huolehtimaan oppilaiden tarpeista ja kohtaamaan oppilaat henkilökohtaisesti tilanteen mukaan, oppilasmäärää voidaan kasvattaa nykyisestä. Näin resurssit jakaantuvat tasaisemmin oppilaiden kesken verrattuna siihen, että ryhmä olisi jaettu virallisesti kahteen erilliseen ryhmään. Siinä tapauksessa molemmissa ryhmissä pitäisi olla opettaja ja ohjaaja eli yhteensä neljä aikuista, kun meidän mallissamme tarvitaan vain kolme aikuista.

Mikäli Vaisaaren koulussa tulee tulevaisuudessa tarve kasvattaa ITU-ryhmän oppilasmäärää reilusti yli 15 oppilaan, meidän mallissamme lisätään aikuisten määrää, mutta toimitaan silti yhden ITU:n mallilla. Siinä ITU-ryhmän erityisopettaja ja ITU-ryhmään sopiva vastuullinen aikuinen organisoivat asiat yllä mainitun selostuksen mukaisesti, ja ITU-ryhmään sopivat aineenopettajat vastaavat oppituntien toteutuksesta yhdessä sopimansa jaon mukaan.

Kaikkien ryhmässä toimivien aikuisten pitää pystyä toimimaan tilanteessa kuin tilanteessa, kokonaisuus hahmottaen ja oppilaan hyvinvointi edellä. Aikuisten välinen sanaton viestintä ja kommunikointi sekä saumaton yhteistyö on tässä ensiarvoisen tärkeää, jotta pystymme reagoimaan nopeasti erilaisiin tilanteisiin. Täällä työskentelevien aikuisten pitää pystyä kohtaamaan ammattitaitoisesti henkisestikin haastavat ja kuormittavat tilanteet ja ottamaan oppilailta vastaan mitä vaan. Näin ollen aikuisten pitää olla tasapainossa oman elämänsä kanssa, jotta he eivät "jäädä" vaikeissa ja yllättävissä tilanteissa.

Oikein mitoitettut resurssit takaavat myös henkilökunnan jaksamisen. Suuret ryhmäkoot herättävät opettajassa herkästi syyllisyyden tunteita, kun joudutaan priorisoimaan oppilaiden tarpeita. Ojalan (2017) mukaan opettajan hyvinvointi heijastuu oppilaisiin. "Kaikki lapset ja erityisesti nämä oireilevat oppilaat tarvitsevat lähelleen hyvinvoivia, osaavia ja inhimillisiä aikuisia. Meillä ei ole yksilön eikä yhteiskunnan näkökulmasta varaa jättää huolehtimatta yhdestäkään lapsesta koulussa. Panostamalla koulun aikuisiin panostetaan lapsiin." (Ojala 2017, 9.)

5. Pohdinta

Kuluneen vuoden aikana olemme todenneet, että työmme on tärkeää ja sille on suuri tarve Vaisaaren koulussa. Tulijoita olisi ollut enemmän kuin on pystytty ottamaan. Vuosittain noin 4000 oppilasta opiskelee sairaalakoulussa, ja määrä on nousemassa. Siksi on tärkeää panostaa ITU-tyyppiseen toimintaan, ja sen eteenpäin kehittäminen on välttämätöntä. ITU-ryhmä toimii linkkinä koulun ja sairaalakoulun välillä sekä helpottaa psyykkisesti kuormittuneita oppilaita ja heidän perheitään. Tärkeää on muistaa, että emme koulun henkilökuntaan kuuluvina astu hoitotahon vastuualueelle, mutta ITU-ryhmän tuella pystymme mahdollisesti estämään joidenkin oppilaiden kohdalla suurempaa avuntarvetta, auttamaan pysymään kiinni koulun rytmissä tai nopeuttamaan oppilaan valmistumista ja ennen kaikkea parantamaan oppilaan elämänlaatua.

Sairaalakoulun erityisopettajien antama konsultaatio on tämän vuoden aikana ollut runsasta ja hedelmällistä. Olemme saaneet heiltä varmistusta myös siihen, että olemme työskennelleet oikeilla metodeilla. Käytänteet meillä ja sairaalakoulussa eroavat siinä, että me emme hae oppilaita aamuisin kotoa, mutta muuten toimintamme on melko samanlaista. Siksi tämän yhteistyön toivotaan myös jatkuvan ja tarpeen mukaan kehittyvän tiiviimmäksi. Yhteistyö on ollut mukana vaikuttamassa siihen, että joidenkin oppilaiden kohdalla sairaalakouluun siirtymiseltä ollaan tämän vuoden aikana vältytty. Mitä useamman sairaalakoulutarpeessa olevan oppilaan pystymme pitämään ITU-ryhmässä, sitä enemmän tuomme säästöä Raison kaupungille. Sairaalakoulu maksaa kaupungille yhden oppilaan kohdalta muutamia sataasia päivältä. Mikäli 3 - 4 oppilasta pystyy jatkamaan opiskelua sairaalakoulun sijaan ITU-ryhmässä, maksetaan näillä säästöillä koko ITU-ryhmän henkilökunnan palkat vuodeksi. Jos näitä oppilaita on enemmän, se tuottaa enemmän säästöä kunnalle.

Henkilökohtaisten keskustelujen oppilaiden kanssa on todettu olevan ensiarvoisen tärkeä toimintamuoto. Suurin osa oppilaista on kyselyssä maininnut, että keskustelut ovat hyödyllisiä, ja myös me aikuiset olemme todenneet ne erittäin hyödyllisiksi. Siksi haluamme

panostaa ITU:n toimintaan ja järjestelyihin niin, että säännölliset keskustelut pystytään toteuttamaan jokaisen oppilaan kanssa riittävän usein.

Myös aamurutiinit (päivän ohjelma, päivän ruoka, aamun ajatus, aamun musiikki, vireystila- ja fiilismittarit) oppilaat kokivat hyödyllisiksi. Suurin osa oppilaista kokee yleisesti voivansa paremmin ITU-ryhmään siirtymisen jälkeen. Kaikki oppilaat kokevat ITU-ryhmän olevan heille oikea opiskelupaikka tällä hetkellä. Tätä kaikkea tukee myös se, että osalla oppilaista poissaolot ovat vähentyneet jopa 70 - 80% aikaisempaan vuoteen verrattuna, ja yhden oppilaan kohdalla KiPa-keskustelut vähenivät viime vuoden 14 keskustelusta nolnaan.

Tämä vuosi on ollut ponnahduslauta parempaan huomiseen. Kiinnostuksemme ja innostuksemme asiaa kohtaan on entisestään lisääntynyt, ja kulunut lukuvuosi on osoittanut sen, että haluamme kouluttautua vielä lisää. On pitänyt sietää nopeasti muuttuvia tilanteita, soveltaa ja kyetä luomaan koko ajan uutta, kun vastaavaa ei ole aikaisemmin ollut eikä Vaisaassa ennen tehty. Aikuisten välinen yhteistyö on syventynyt niin, että vaikeat ja kipeätkin työasiat on voitu luottamuksella ja työnohjausmenetelmiä mukaillen käydä läpi. Tämä vuosi on vaatinut avarakatseisuutta ja luottamusta siihen, että toimintamallimme ovat hyviä ja toimivia, vaikka muutos ei näkyisikään oppilaassa heti. On ollut pakko osata antaa tilanteille aikaa ja hyväksyä, että tämältyyppisten nuorten kanssa toimiessa muutos vie aikaa. Joistain pienen pienistä tilanteista/asioista olemme tulkinneet, että nyt on jokin asia edennyt. Toisinaan olemme kokeneet myös riittämättömyyden tunnetta. Kaikki nämä erilaiset tunteet ovat kasvattaneet meitä myös ammattilaisina, ja vuosi on ollut meille opettavainen. Jokainen päivä on erilainen ja mielenkiintoinen. Koemme, että työmme on antoisaa ja erittäin merkityksellistä. Tämä voimaannuttaa meitä ja auttaa jaksamaan tekemään tätä vaativaa, mutta niin tärkeää työtä.

Kokemuksia ITU:sta:

Huoltajat kokevat, että lapsi on saanut riittävästi tukea opiskeluun ITU-ryhmässä. Kiusaaminen on loppunut ja lapsi on saanut rauhallisen ja turvallisen ilmapiirin opiskeluun.

“Oppilas on voimaantunut ITU:ssa niin paljon, että...” - aineenopettaja

“Oppilaan siirryttyä ITU-ryhmään on monelta aineenopettajalta pudonnut taakka jatkuvasta yhteydenpidosta yksittäisen oppilaan asioissa huoltajan kanssa.” - ison ryhmän luokanohjaaja

“Kivempi tulla kouluun.” - oppilas

“Päänsärky on vähentynyt.” - oppilas

“Minua on auttanut omaan tahtiin opiskelu.” - oppilas

“Minua ovat auttaneet tauot ja se, että saa itse päättää mitä oppiainetta tekee.” - oppilas

“Luokka on ideaali vahvasti autismikirjoiselle, joka kaipaa rauhaa ja tilaa.” - huoltaja

“Opinnot ovat joustaneet lapsen terapioiden mukaan hienosti” - huoltaja

“Eilen, päivää ennen hiihtoloman alkua, muistutin häntä lomasta. "On se ihan kiva, mutta ei nyt niihin tärkeä. Mulla on koulussa nykyään ihan kivaa." Tämän sanoo lapsi, joka perheineen

kiusattiin aivan loppuun 7. luokalla. Viime vuonna loma oli pakko aloittaa ennakkoon, koska lapsi ei ollut enää henkisesti koulukuntoinen. Hänen lääkitystään oli pakko lisätä, jotta koulunkäynti onnistuisi. Me vanhemmat olimme aivan loppu ja itu-syksy meni koko perheellä toipuessa. Vasta nyt kevätlukukaudella jaksamme taas ajatella koulunkäyntiä oppimismielessä. Koko perhe voi huomasti paremmin.” - huoltaja

“Raision kaupunki on toiminut pitkänäköisesti tehdessään tämän investoinnin. Yläkoulu on tärkeä vaihe lapsen/ nuoren tulevaisuudelle. Rahat jotka tähän toimintaan sijoitetaan tuottavat varmasti hyvinvointia ja säästöä jatkossa, kun toipunut lapsi pystyy jatkamaan koulunkäyntiään ja sijoittumaan yhteiskuntaan. Huonovointisella lapsella on erittäin stressaantuneet vanhemmat. Pahimmillaan koulukunnoton lapsi syrjäyttää myös huoltajan työelämästä, kun lapsi ei kykene kouluun, mutta häntä ei myöskään voi jättää yksin kotiin.” - huoltaja

“Itu-luokassa kypsytään, opiskellaan ja eheydytään omaa tahtia.” - huoltaja

“Wilma-viesteihin on aina vastattu ripeästi ja koulusta on tarvittaessa soitettu.” - huoltaja

LÄHTEET

Airisto, N. (2019). Lapsen ja nuoren psyykinen oireilu lisää riskiä keskeyttää koulunkäynti - Varhainen puuttuminen ei vielä toimi. <https://www.medi uutiset.fi/uutiset/lapsen-ja-nuoren-psykinen-oireilu-lisaa-riskia-keskeyttaa-koulunkaynti-varhainen-puuttuminen-ei-viela-toimi/8dfe8ad4-c4aa-4e91-a2f4-84a062c168a4>. Viitattu 22.1.2022.

Furman, B. (2003). Muksuoppi, ratkaisun avaimet lasten ongelmiin. Keuruu: Tammi.

Helin, L. (2016). Psyykkisesti oireilevien lasten ja nuorten kohtaaminen - ammattilaisten näkökulma. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma, kasvatustieteiden laitos.

Kokko, 2022. <http://yle.fi/uutiset/3-12264625>, 13.1.2022. Viitattu 22.1.2022.

Laukkanen, Hartikainen, Luotoniemi, Julma, Aalberg, Pylkkänen, 2021. <https://www.laakarilehti.fi/tieteessa/alkuperaistutkimukset/nuorisopsykiatrian-palvelut-lisaantyneet-mutta-eivat-riita-kattamaan-suurta-tarvetta/>. Viitattu 22.1.2022.

Matilainen, M & Puustinen, M. (2001). Malti ja Sinni. Harjoitteita itsesäätelytaitojen oppimiseen. Keuruu: PS-kustannus.

Marttunen, M. & Kaltiala-Heino, R. (2014). Nuorisopsykiatria. Teoksessa: Lönnqvist, J., Henriksson, M., Marttunen, M. & Partonen, T. (toim.). Psykiatria. Helsinki: Duodecim. 645-680.

Ojala, T. (2017) Kun perusopetuksen oppilaat oireilevat psyykkisesti - opettajien kokemuksia. Oppimisen ja oppimisvaikeuksien erityislehti, 2017, vol. 27, No. 4. Niilo Mäki - säätiö.

Pohjonen, E. (2021) Psyykkisesti oireilevan oppilaan tukeminen peruskoulussa - laaja-alaisen erityisopettajan näkökulma. Oulun yliopisto. Pro gradu -tutkielma, kasvatustieteiden tiedekunta, kasvatopsykologia.

LIITE 1: TIEDOTE ITU-RYHMÄN TOIMINTAPERIAATTEISTA

ITU-ryhmä toimii linkkinä koulun ja sairaalakoulun välillä sekä helpottaa psyykkisesti kuormittuneita oppilaita ja heidän perheitään. ITU-ryhmän toimintakulttuuri muistuttaa hyvin pitkälti sairaalakoulun toimintaa. Tässä ryhmässä pääpaino on oppilaan psyykkisessä hyvinvoinnissa ja siinä, että kouluun tuleminen on ITU-ryhmässä helpompaa kuin isossa ryhmässä. Periaate on: hyvinvointi edellä.

Vaisaaren koulussa oppilaan siirtymistä ITU-ryhmään pohditaan aina moniammatillisesti. Oppilaasta tehdään monialainen arvio, jossa arvioidaan mm. opinnoissa edistymistä, oppimisvalmiuksia, olosuhdetekijöitä sekä psyykkisiä voimavaroja (oppilaan runsaat poissaolot eivät yksinään ole riittävä kriteeri siirtymiselle ITU-ryhmään). Päätös tehdään harkiten ITU-ryhmän erityisopettajan kanssa, koska ITU-paikat ovat rajalliset. Rehtori tekee asiasta lopuksi hallinnollisen päätöksen. Rehtorin hallinnollisella päätöksellä oppilas voi myös opiskella vuosiluokkiin sitomattoman opetussuunnitelman (VSOP) mukaan tai tehdä lyhennettyä koulupäivää.

Kun ITU-ryhmä on todettu oppilaalle parhaaksi opetuksen toteuttamisen paikaksi, pidetään yhteinen aloituspalaveri (oppilas, huoltaja, luokanohjaaja, laaja-alainen erityisopettaja, ITU-ryhmän erityisopettaja sekä tarvittaessa apulaisrehtori), jonka jälkeen oppilas siirtyy opiskelemaan ITU-ryhmään. Tarvittaessa luokanohjaaja ja laaja-alainen erityisopettaja valmistelevat yhteistyössä esityksen siirtymisestä erityiseen tukeen.

ITU-ryhmän erityisopettaja on erityisluokanopettaja, joka toimii ryhmänohjaajana, mutta jokaisella oppilaalla säilyy kotiluokka yleisopetuksen ryhmässä. Luokanohjaaja toimii ITU-ryhmän erityisopettajan kanssa yhteistyössä. Vastuu esimerkiksi MAR-palavereista ja oppiaineiden suunnittelusta, toteutuksesta ja arvioinnista sekä oppisisällöistä kannetaan yhdessä. Tämä on tärkeää, jotta oppilas voi palata omaan tuttuun luokkaan takaisin mikäli hänen vointinsa sen jossain kohdassa sallii.

Oppilas voi suorittaa oppiaineita joko suoraan aineenopettajille tai ITU-ryhmän opettajille. ITU-ryhmän erityisopettaja sopii nämä yksilöllisesti jokaisen oppilaan kanssa erikseen. Oppilas säilyy aineenopettajien arviointikirjoissa, ja arvioinnista vastaavat ITU-ryhmän opettajat yhdessä aineenopettajien kanssa. Oppilas voi integroitua yleisopetuksen ryhmään joissakin oppiaineissa tarpeen ja voinnin mukaan. Tämä ei ole alussa ensisijaista, mutta mikäli oppilaalla on halu ja tarkoitus palata yleisopetukseen, yksittäisistä integraatiotunneista on hyvä aloittaa.

LIITE 2: Viikkosuunnitelma

VK:	PVM:	Nimi:
	SUUNNITELMA	Oma arvio
AI		Opettajan arvio
RU		
TE		
UE		
YH		
CH		
KU		
KO		

TAMMIKUU 2022	HELMIKUU 2022	MAALISKUU 2022	HUHTIKUU 2022	TOUKOKUU 2022
1 La	5 Ti	9 Ti	1 Pe	1 Su Vapun päivä
2 Su	2 Ke	2 Ke	2 La	18 Ma
3 Ma	3 To	3 To	3 Su	3 Ti
4 Ti	4 Pe	4 Pe	14 Ma	4 Ke
5 Ke Loppiaisen	5 La Runebergin päivä	5 La	5 Ti	5 To
6 To	6 Su	6 Su	6 Ke	6 Pe
7 Pe	6 Ma	10 Ma	7 To	7 La
8 La	8 Ti	8 Ti	8 Pe	8 Su Aitienpäivä
9 Su	9 Ke	9 Ke	9 La Mikael Agricolan p.	19 Ma Eurooppa-päivä
10 Ma	10 To	10 To	10 Su	10 Ti
11 Ti	11 Pe	11 Pe	15 Ma	11 Ke
12 Ke	12 La	12 La	12 Ti	12 To J.V. Snellmanin päivä
13 To	13 Su	13 Su	13 Ke	13 Pe
14 Pe	7 Ma Ystävänpäivä	11 Ma	14 To	14 La
15 La	15 Ti	15 Ti	15 Pe Pitkäperjantai	15 Su Kaatumelten muistopäivä
16 Su	16 Ke	16 Ke	16 La	20 Ma
17 Ma	17 To	17 To	17 Su Pääsiäispäivä	17 Ti
18 Ti	18 Pe	18 Pe	16 Ma 2. pääsiäispäivä	18 Ke
19 Ke	19 La	19 La Minna Canthin päivä, tasa-arvon päivä	19 Ti	19 To
20 To	20 Su	20 Su	20 Ke	20 Pe
21 Pe	8 Ma	12 Ma	21 To	21 La
22 La	22 Ti	22 Ti	22 Pe	22 Su
23 Su	23 Ke Hiihtoloma	23 Ke	23 La	21 Ma
24 Ma	24 To	24 To	24 Su	24 Ti
25 Ti	25 Pe	25 Pe	17 Ma	25 Ke
26 Ke	26 La	26 La	26 Ti	26 To Helatorstai
27 To	27 Su Laskiaisunnuntai	27 Su Keskäika alkaa	27 Ke Voteraanipäivä	27 Pe
28 Pe	9 Ma Kalevalan päivä	13 Ma	28 To	28 La
29 La		29 Ti	29 Pe	29 Su
30 Su		30 Ke	30 La	22 Ma
31 Ma		31 To		31 Ti

Tekijä: Asta Lindgren